

Ingliz tilini o‘qitishda raqamli resurslar asosida kommunikativ kompetensiyani shakllantirish

Tojiboyeva Surayyoxon-Instituti AIFU talabasi
Ilmiy rahbar: p.f.f.d (dots) Munirahon Ravshanovna Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

Annotatsiya Ushbu tezida ingliz tilini o‘qitish jarayonida raqamli resurslar (AKT, multimediya, internet-resurslar, onlayn platformalar) asosida o‘quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishning nazariy va amaliy jihatlarini tahlil qilinadi. Hozirgi globallashtirish va raqamlashtirish sharoitida an’anaviy usullar yetarli emasligi, raqamli texnologiyalarning autentik muloqot muhitini yaratishdagi roli ko‘rsatilgan. Tezida kommunikativ kompetensiya komponentlari (lingvistik, sotsiolingvistik, diskursiv, strategik), raqamli resurslar tasnifi, ularni o‘qitishda qo‘llash usullari, O‘zbekistondagi amaliy tajribalar (ZiyoNet, Moodle, Google Classroom, Kahoot, Duolingo kabi vositalar) hamda afzallik va qiyinchiliklar muhokama qilinadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, raqamli resurslar o‘quvchilarning nutqiy faolligini oshiradi, mustaqil o‘rganishni rag‘batlantiradi va kasbiy tayyorgarlikni takomillashtiradi. Takliflar berilgan bo‘lib, ular o‘qituvchilar malakasini oshirish, darsliklarni raqamlashtirish va monitoring tizimini yaratishga qaratilgan. Tezis pedagogika, lingvodidaktika va axborot texnologiyalari sohasidagi olimlarning ishlariga asoslangan.

Kalit so‘zlar: raqamli resurslar, kommunikativ kompetensiya, ingliz tili o‘qitish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT), multimediya, internet-resurslar, raqamli transformatsiya, Web 2.0, o‘quvchilarning nutqiy ko‘nikmalari, O‘zbekiston ta’lim tizimi.

Kirish Hozirgi globallashtirish davrida ingliz tili xalqaro muloqotning asosiy vositasiga aylangan. O‘zbekiston Respublikasida ta’lim tizimini raqamlashtirish bo‘yicha qabul qilingan qarorlar (masalan, Prezidentning PQ-2909-sonli Qarori) chet tillarni o‘qitishda innovatsion texnologiyalarni joriy etishni talab qilmoqda [1]. Biroq an’anaviy “o‘qituvchi-shogird-darslik” sxemasi o‘quvchilarda haqiqiy kommunikativ

kompetensiyani to‘liq shakllantirmaydi, chunki u real hayotiy vaziyatlarda muloqot ko‘nikmalarini rivojlantirishga yetarli emas.

Kommunikativ kompetensiya tushunchasi Dell Hymes tomonidan 1972-yilda kiritilgan bo‘lib, keyinchalik M. Canale va M. Swain tomonidan to‘rt komponentga (lingvistik, sotsiolingvistik, diskursiv va strategik) ajratilgan. Raqamli resurslar esa bu kompetensiyani shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi: ular autentik materiallar (real matnlar, audio-video, native speakerlar bilan muloqot) taqdim etadi, interaktivlikni ta‘minlaydi va o‘quv jarayonini shaxsiyalashtiradi [2, 38-93-b.].

Tezisning maqsadi – ingliz tilini o‘qitishda raqamli resurslar asosida kommunikativ kompetensiyani shakllantirishning nazariy asoslarini ochib berish, amaliy usullarni taklif etish va O‘zbekiston sharoitida samaradorligini baholashdir. Vazifalar: kompetensiya komponentlarini tahlil qilish, raqamli resurslarni tasniflash, afzallik va muammolarni muhokama qilish hamda takliflar ishlab chiqish. Tadqiqot usullari: nazariy tahlil, sintez, empirik kuzatish va O‘zbekiston oliy ta‘lim muassasalaridagi tajribalarni umumlashtirish. Mavzuning dolzarbligi raqamli transformatsiya jarayonida ta‘lim sifatini oshirish zarurati bilan bog‘liq [3].

Asosiy qism Kommunikativ kompetensiya chet tilini o‘qitishning markaziy tushunchasi hisoblanadi. U nafaqat grammatika va lug‘atni bilishni, balki ijtimoiy-madaniy kontekstda to‘g‘ri muloqot qilishni ham o‘z ichiga oladi. Dell Hymesning fikricha, kommunikativ kompetensiya – bu tilni real vaziyatlarda qo‘llash qobiliyati [4]. M. Canale va M. Swain modelida esa quyidagi komponentlar ajratiladi: lingvistik (grammatika, leksika), sotsiolingvistik (madaniy moslik), diskursiv (matn tuzish) va strategik (muloqotdagi xatolarni tuzatish) [2, 42-b.].

Raqamli resurslar bu komponentlarni shakllantirishda katta imkoniyatlar beradi. Ularning tasnifi quyidagicha:

1. ma‘lumot va ma‘lumotnomalar (ensiklopediyalar, lug‘atlar, jurnallar);
2. elektron kitoblar;
3. DVD-filmlar;
4. elektron kutubxonalar va ma‘lumot bazalari;
5. o‘quv-uslubiy materiallar (dars ishlanmalari, testlar);
6. internet-resurslar (veb-saytlar, onlayn platformalar);
7. integratsiyalashgan elektron vositalar (elektron darsliklar, o‘yinlar);

8. o'qituvchi tomonidan yaratilgan dasturiy ta'minot (prezentatsiyalar, loyihalar) [1].

Internet-resurslari (Web 2.0 texnologiyalari) o'quvchilarni passiv iste'molchidan faol ishtirokchiga aylantiradi. P.V. Sisoyevning ta'kidlashicha, ta'lim internet-resurslari kommunikativ kompetensiyani shakllantirish va kommunikativ-kognitiv ko'nikmalarni rivojlantirishga xizmat qiladi [6, 42-b.]. O'zbekistonda Ziyonet, Moodle, Google Classroom, Zoom, Microsoft Teams, Duolingo, Quizlet, Kahoot kabi vositalar keng qo'llanilmoqda. Masalan, Kahoot va Quizlet orqali interaktiv testlar o'tkazish nutqiy va tinglash ko'nikmalarini oshiradi, Zoomda native speakerlar bilan onlayn muloqot strategik kompetensiyani mustahkamlaydi [3].

Amaliy jihatdan raqamli resurslar darslarni multimediyalashtiradi: video, audio, interaktiv kartalar orqali autentik vaziyatlar yaratiladi. Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarini tayyorlashda raqamli transformatsiya ularning o'zlarining kommunikativ kompetensiyasini ham rivojlantiradi [5]. Masofaviy ta'limda multimedia vositalari (smartboard, proyektor, onlayn TV-darslar) o'quvchilarda yaratuvchanlikni oshiradi va "ustoz-shogird" munosabatlarini zamonaviy darajaga ko'taradi [1].

Muhokama Raqamli resurslarning afzalliklari aniq: ular o'quv jarayonini interaktiv va shaxsiy qiladi, real hayotiy muloqotga yaqinlashtiradi, o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi va mustaqil o'rganishni rag'batlantiradi. Masalan, Web 2.0 texnologiyalari foydalanuvchilarni kontent yaratishga jalb qiladi, bu esa diskursiv va strategik kompetensiyani kuchaytiradi [2, 55-b.]. O'zbekiston tajribasida onlayn platformalar COVID-19 davrida ta'limni uzluksiz davom ettirdi va hozir ham samarali [3].

Biroq qiyinchiliklar ham mavjud: texnik ta'minot yetishmasligi, o'qituvchilarning raqamli savodxonligi pastligi, internet tezligi muammosi va ba'zi o'quvchilarning raqamli qurilmalarga ega emasligi. Bundan tashqari, haddan tashqari raqamlashtirish yuzma-yuz muloqotni kamaytirishi mumkin. Shuning uchun gibrid yondashuv (raqamli + an'anaviy) tavsiya etiladi. Xorijiy tajribalar (Mary Kalantzis va William Cope ishlari) raqamli muhitda o'quvchilarning global hayot tarziga moslashishini ta'kidlaydi [2, 38-93-b.]. O'zbekiston sharoitida raqamli resurslar kommunikativ kompetensiyani

an'anaviy usullarga qaraganda 20-30% samaraliroq shakllantirishi empirik kuzatishlarda tasdiqlangan [1, 5].

Xulosa va takliflar Raqamli resurslar ingliz tilini o'qitishda kommunikativ kompetensiyani shakllantirishning samarali vositasi ekanligi isbotlangan. Ular autentik muhit yaratadi, ko'nikmalarni rivojlantiradi va ta'lim sifatini oshiradi. Tezis natijalari shuni ko'rsatadiki, AKT integratsiyasi O'zbekiston ta'lim tizimining strategik yo'nalishi bo'lishi lozim.

Takliflar:

1. O'qituvchilar uchun raqamli kompetensiya bo'yicha doimiy malaka oshirish kurslarini tashkil etish.
2. Ingliz tili darsliklarini raqamli formatga o'tkazish va interaktiv elementlar qo'shish.
3. Oliy ta'limda WebQuest, Hotlist, Multimedia Scrapbook kabi vositalarni majburiy qo'llash.
4. Monitoring va baholash uchun onlayn platformalarni (Moodle, Google Classroom) kengaytirish.
5. Raqamli resurslardan foydalanish bo'yicha metodik qo'llanmalar yaratish va maktab-o'quvchilariga bepul taqdim etish.

Ushbu takliflar amalga oshirilsa, ingliz tili o'qitish sifati sezilarli darajada yaxshilanadi va o'quvchilarning xalqaro muloqotga tayyorgarligi oshadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Dushabayev A.M. Ingliz tilini o'qitish kompetensiyasini raqamli texnologiyalar orqali shakllantirish // CyberLeninka, 2025. – 1-8-b.
2. Kalantzis M., Cope B. Designs for learning // E-Learning and digital media. – 2004. – P. 38-93. (Moydinova E.K. maqolasida keltirilgan).
3. Moydinova E.K. Globallashuv sharoitida raqamli texnologiyalar asosida ingliz tilini o'qitish ahamiyati // Akademik konferensiya materiallari, 2024. – 195-198-b.
4. Anarbekova A. Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarini kommunikativ kompetensiyalarini shakllantirishda raqamli transformatsiya // Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal, 2024.

5. Sisoyev P.V., Evstigneev M.N. Metodika obuchenija inostrannomu jazyku s ispol'zovaniem novyh informacionno-kommunikacionnyh Internet-tehnologij. – M.: Feniks, 2010. – 180 b. (o'zbek tilidagi tarjima va qo'llanishi asosida).
6. Tuxtasinov I.M. Tarjimon tayyorlashda kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish. – Toshkent: O'zDJTU, 2018. – 55-b.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 20.04.2017-yildagi PQ-2909-sonli Qarori.

GLOBAL SCHOLARS
SCIENTIFIC PUBLISHING